

ಬಿಸಿಲು ಬೆಳದಿಂಗಳು

ಡಾ. ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಸ್ವಾಮೀಜಿ
swamiji@taralabalu.org

ಒಡೆಯ ನಿಮ್ಮ ಬಯ್ಯದಂತೆ ಮಾಡು!....

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಅನೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಒಂದೆಡೆ ಶಿಥಿಲಗೊಂಡ ಹಳೆಯ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ಕೆಡವಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೂ. ಖರ್ಚು ಮಾಡಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ದೇಶೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಲು ಮುಂಬರುವ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಟಿಕೆಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಮಠ-ಮಂದಿರಗಳಿಗೆ ದಾಪುಗಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಒಂದು ಹಳೆಯ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಲು ಕೆಲವರು ಶಿಷ್ಯರು ಸಿರಿಗೆರೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಹಳೆಯ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಂದಿ ವಿಗ್ರಹದ ಕಾಲು ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಮುರಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಮುಕ್ಕಾದ ವಿಗ್ರಹ ಪೂಜಾರ್ಹವಲ್ಲವೆಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಹೊಸವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಹೊಸಗುಡಿಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರು. ಕಾಲ ಬಳಿ ಒಡೆದುಹೋಗಿದ್ದ ಹಳೆಯ ವಿಗ್ರಹದ ಫೋಟೋ ತೋರಿಸಿದರು. ಬಹಳ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ವಿಗ್ರಹವದು. ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಕೋಡು, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಗಂಟೆ, ಮೈತುಂಬಾ ವಿವಿಧ ಆಭರಣಗಳ ಕೆತ್ತನೆ, ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೀಳಿದ ಗೊರಸುಗಳು, ಕಾಲ್ಕಡಗ, ಹಿಂಭಾಗದ ಎರಡೂ ಕಾಲುಗಳು ಮತ್ತು ಮುಂಭಾಗದ ಬಲಗಾಲನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಎಡಗಾಲನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲೆತ್ತಿ ಬಲಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬರಗಿಕೊಂಡು ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆ ನಂದಿವಿಗ್ರಹ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲು ತುಂಬಾ ಸುಂದರವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಏನು ಮಾಡುವಿರೆಂದು ಕೇಳಿದೆವು. ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂಳಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೊಸವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದರು. ಅದರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗಂದೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಅವರು ಆಹ್ವಾನಿಸಲು ಬಂದದ್ದು. ಶಿಲ್ಪಕಲಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೊಸ ವಿಗ್ರಹಕ್ಕಿಂತ ಹಳೆಯ ವಿಗ್ರಹವೇ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಾಣದಂತೆ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂತುಹಾಕುವುದು ನಮಗೆ ಸರಿಯೇರಲಿಲ್ಲ. ಅದುವರೆಗೂ ಪೂಜಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬೇರೆಯೋ ಇಟ್ಟು ಅನಾದರಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯವಾಗಿ ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಠಕ್ಕೆ ತಂದು ಒಪ್ಪಿಸಲು ಹೇಳಿದೆವು. ಆಹ್ವಾನಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಗರಿಗೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ತೋಚಿಲ್ಲ. ಗ್ರಾಮಸ್ಥರನ್ನು ಕೇಳದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಹೇಗೆ ಎಂಬ ದ್ವಂದ್ವದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಿಲುಕಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಗ್ರಾಮದ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಅವರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದೇ ನಂತರ ಆ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಠಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಡಿ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದೆವು.

ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದ ಮೇಲೆ ಗ್ರಾಮದ ಹಿರಿಯರು ಏನು ಹೇಳಿದರೆಂದು ಅವರು ಬಂದು ಹೇಳಿಲ್ಲ, ಒಂದು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆಂದು ಅವರ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ನೆನಪಾಯಿತು. ಹಳೆಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಏನು ಮಾಡಿದರೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಂತಿದ್ದ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ನಿರುತ್ತರರಾಗಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿದರು. ಹಳೆಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಸವಿಗ್ರಹದ ಕೆಳಗೆ ಆಗಲೇ ಸಮಾಧಿಮಾಡಿದ್ದರು! ನಮಗೆ ತುಂಬಾ ಬೇಸರ ಹಾಗೂ ಅಸಹನೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ಆ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಪರೂಪದ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯನ್ನು ಆಸ್ವಾದಿಸುವ ಹೃದಯವಂತಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಲೆಯನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹೂತುಹಾಕಿದ ಮುಠಾಳರು ನೀವು ಎಂದು ಸಿಕ್ಕಾಪಟ್ಟೆ ಗದರಿಸಿದೆವು. ನಂತರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ನಮ್ಮ ಹಿತೋಪದೇಶದ ಮಾತುಗಳ ಸಾರಾಂಶವಿಷ್ಟು: ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಮಗು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಬರುತ್ತದೆ. ಮೋಟಾರ್‌ಸೈಕಲ್ ಸವಾರ ಅಪಘಾತ ತಪ್ಪಿಸಲು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಡಿಕ್ಕಿಹೊಡೆದ ಕಾರಣ ಮಗುವಿನ ಒಂದು ಕಾಲು ಮುರಿದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ವಿಷಯ ತಿಳಿದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿದ ತಾಯಿಯು ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಗೋಳಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಲು ಮುರಿದದೆಯೆಂದು ನಿರ್ದಯಿಯಾಗಿ ನೆಲದಲ್ಲಿ 'ಗುದ್ದು' ತೆಗೆದು ಹೂತುಹಾಕುವಳೇ? ಕೂಡಲೇ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ವೈದ್ಯರಿಂದ ಕಾಲಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಡೇಜ್ ಹಾಕಿಸಿ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಬೇರೆಯ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷ ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸಿ ಶುಶ್ರೂಷೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳಲ್ಲವೇ? ಕಾಲು ಮುರಿದುಕೊಂಡ ಮಗುವೆಂದು ತಾಯಿಯಾದವಳು ಹೇಗೆ ಅನಾದರಣೆ ಮಾಡದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾಳೋ ಹಾಗೆ ಭಕ್ತರಾದವರು ಕಾಲುಮುರಿದುಕೊಂಡ ನಂದಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಮುಕ್ಕಾದ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪೂಜೆಗೆ ಅನರ್ಹವೆಂದು ಅನಾದರಣೆ ಮಾಡದೆ ಆರಾಧಿಸಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಒಂದು ಪಕ್ಷ ದೇವರ ವಿಗ್ರಹ ಮುಕ್ಕಾದರೂ ಭಕ್ತರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತಿ-ಭಾವ ಮಾತ್ರ ಎಂದಿಗೂ ಮುಕ್ಕಾಗಬಾರದಲ್ಲವೇ?

ಜನರಿಗೆ ಮಗುವಿನ ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿದಾಗ ಅರ್ಥವಾದಂತೆ ದೇವರ ವಿಗ್ರಹದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡ ಪದ್ಧತಿ ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ಹೇಗೆ ಹೋಗುವುದು ಎಂಬ ಅಸಹಾಯಕತೆ ಒಂದೆಡೆ, ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಎಲ್ಲಿ ಏನಾಗುವುದೋ ಎಂಬ ಭೀತಿ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ! ಆ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗುವಾಗ ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗರ ಮುಗ್ಧತೆ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಯ ಸಂವಾದ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಹಳೆಯ ನಂದಿಯ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಸೌಂದರ್ಯ ಕಾಣಿಸಿದರೆ ಭಕ್ತರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಶಿಲ್ಪಿಯ ಕಲಾಕುಶಲತೆಯ ಕೈಗಳಲ್ಲ, ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಹಿಂದಿರುವ ಶಕ್ತಿಯ ಕಾಣದ ಕೈಗಳು! ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಹಳೆಯ ವಿಗ್ರಹವೂ ಒಂದೇ, ಹೊಸ ವಿಗ್ರಹವೂ ಒಂದೇ. ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು

ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಸದಾ ಸಂಘರ್ಷ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಕತ್ತಲು ಬೆಳಕಿನಂತೆ ಒಂದು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತು ಕುರುಡುನಂಬಿಕೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಗೆರೆ ಎಳೆಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ವಿಚಾರವಂತರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಕತ್ತಲಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದರೆ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯೇ ಬೆಳಕು. ಒಬ್ಬರ ನಂಬಿಕೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕುರುಡುನಂಬಿಕೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಮೂಲಭೂತ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆಂದರೆ ನಂಬದವರು ನಂಬಿದವರನ್ನು ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದಂತೆ ನಂಬಿದವರು ನಂಬದವರನ್ನು ಟೀಕಿಸಲು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ! ಅವರಿಗೆ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲವಲ್ಲ ನಾವೇನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ನಂಬದವರ ಬಗ್ಗೆ ಮರುಕ ಇರುತ್ತದೆ. ನಂಬದವರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಅವರು ಮಾಡಲು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಸಂಗ. ಇದೇ ರೀತಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಆಹ್ವಾನಿತರಾಗಿ ಹೋದಾಗ ಹಳ್ಳಿಗರು ಅತ್ಯಂತ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನಂದಿಕೋಲು ಕರಡಿಮಜಲುಗಳೊಂದಿಗೆ ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಾ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ದೇವಾಲಯದ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಗೋಪುರದ ಮೇಲೆ ಆರೋಹಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕಳಶವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮುದುಕ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದ. ದೇವಾಲಯದ ಸುತ್ತ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಆ ವೃದ್ಧ ಅಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ನಮಗೆ ತೋರಿತು. ಆ ಯಜಮಾನ ಏಕೆ ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ 'ಕಳಶಾರೋಹಣ ಮಾಡುವವರು ಬೇಗನೆ ಸಾಯುತ್ತಾರಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ!' ಎಂಬ ಉತ್ತರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಯುವಕರಿಂದ ಬಂತು. 'ಓಹೋ ಹಾಗೋ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಸ್ವತಃ ಕಳಶ ಹೊರದೆ ಮುದುಕನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿದ್ದೀರೋ?' ಎಂದಾಗ ಯುವಕರಿಂದ ಬಂದದ್ದು ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯ ಉತ್ತರ! ತನ್ನ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಭಾವುಕನಾಗಿ ಆ ಯಜಮಾನನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಏಕೆ ತೇವಗೊಂಡಿರಬಾರದು?

ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಂಬುಗೆ ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳ ಹಿಂದೆ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಅಡಗಿರುತ್ತವೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಗೌಣವಾಗುತ್ತವೆ ಇಲ್ಲವೇ ಮರೆತೇಹೋಗುತ್ತವೆ. ಎಷ್ಟೋವೇಳೆ ಮೂಲಭೂತ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಹುಟ್ಟಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸತ್ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಶುಷ್ಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಾಗಿ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯ ಜಿಡ್ಡುಗಟ್ಟಿ ವಿಚಾರಶೂನ್ಯವಾಗಿಬಿಡುತ್ತವೆ. ವಿಚಾರಶೂನ್ಯವಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಜನರ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವಿಕಾಸಗೊಳಿಸುವುದರ ಬದಲು ವಿಕೃತಗೊಳಿಸಿ ಅವಿಚಾರದ ತಾಕಲಾಟಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೃದಯವನ್ನು ಅರಳಿಸುವುದರ ಬದಲು ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ ಮತೀಯ ಘರ್ಷಣೆಗಳಿಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಗಳು ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಹೇಗೆ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತವೆಯೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಉದಾರಣೆಯಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆಚರಿಸಿಕೊಂಡುಬಂದಿರುವ ಕೆಲವು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಲಿಂಗದ ಎದುರಿಗೆ ನಂದಿಯ ವಿಗ್ರಹ ಇರುತ್ತದೆ. ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸಿಗುವ ಈ ನಂದಿ ವಿಗ್ರಹವು ತನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನೇ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಗುಡಿಗೆ ಹೋದ ಭಕ್ತರು ನಂದಿಯ ಕೋಡುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಆ ಕೋಡುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇಣುಕಿ ನೋಡಿ ಗರ್ಭಗೃಹದಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಲಿಂಗ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಶೃಂಗಿದರ್ಶನ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪುಣ್ಯ ಬರುತ್ತದೆಯೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಜನಮನದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದೆ. ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಈ ನಡವಳಿಕೆಯ ಹಿಂದೆ ತಾತ್ವಿಕ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಇರುವುದು ಬಹಳ ಜನರಿಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಶೈವಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಶು-ಪತಿ-ಪಾಶ ಎಂಬ ಮೂರು ತತ್ವಗಳಿವೆ. ಪಶು ಎಂದರೆ ದನಕರುಗಳು, ಪತಿ ಎಂದರೆ ಅವುಗಳ ಒಡೆಯ, ಪಾಶ ಎಂದರೆ ದನಕರುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಬಳಸುವ ಹಗ್ಗ. ಈ ಲೌಕಿಕ ಉದಾಹರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಶೈವ ದಾರ್ಶನಿಕರು ಭಕ್ತ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಪಶು, ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಒಡೆಯ (ಪಶುಪತಿ), ಸಂಸಾರವೇ ಹಗ್ಗ (ಪಾಶ). ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಹಗ್ಗದಿಂದ ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ದನಕರುಗಳು ಕೊರಳಿಗೆ ಬಿಗಿದಿರುವ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಾತೊರೆಯುವಂತೆ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಪಾಶದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಲು ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಕಣ್ಣಿಹಗ್ಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಲು ಮನೆಯ ಯಜಮಾನನು ಬರುವುದನ್ನೇ ದನಕರುಗಳು ಹೇಗೆ ಅರಳಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತವೆಯೋ ಹಾಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಪಾಶದ ವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಸದಾ ಭಗವಂತನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಅವನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಅನವರತವೂ ಹಂಬಲಿಸಬೇಕು.

ಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶಿವಲಿಂಗವು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಂಕೇತ. ಆ ಶಿವಲಿಂಗದ ಎದುರಿಗಿರುವ ನಂದಿಯು ಜೀವಾತ್ಮನ ಸಂಕೇತ. ಗುಡಿಗೆ ಬಂದ ಭಕ್ತನು ನಂದಿಯ ಕೋಡುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದೆಂದರೆ ತಾನು ಜೀವಾತ್ಮನಾಗಿ ಆ ನಂದಿಯೊಂದಿಗೆ ತಾದಾತ್ಮ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಜೀವಾತ್ಮನ ಸಂಕೇತವಾದ ನಂದಿಯೇ ತಾನು ಎಂಬ ಅಭೇದಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು. ಕೋಡುಗಳ ಮೂಲಕ ಶಿವಲಿಂಗ ದರ್ಶನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೆಂದರೆ, ನಂದಿಯು ಹೇಗೆ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಸದಾ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಾನೂ ಸಹ ತನ್ನ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಶಿವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು ಎಂಬ ಅರಿವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅಂತಹ ಅರಿವು ಭಕ್ತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಈ ಸಾಂಸಾರಿಕ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ತಾತ್ವಿಕ ವಿವೇಚನೆ ಶೈವದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಈ ತಾತ್ವಿಕತೆಯು ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯದೆ, ಗುಡಿಗಳು ಶ್ರೀಮಂತರ, ರಾಜಮಹಾರಾಜರುಗಳ, ಪ್ರಾಪಂಚಿಕರ ಎಲ್ಲ ಲೌಕಿಕ ಕಾಮನೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವ ತಾಣಗಳಾದಾಗ "ಉಳ್ಳವರು ಶಿವಾಲಯವ ಮಾಡುವರು" ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಮೂದಲಿಸಬೇಕಾಯಿತು. "ಎನ್ನ ಕಾಲೇ ಕಂಭ, ದೇಹವೇ ದೇಗುಲ, ಶಿರವೇ ಹೊನ್ನ ಕಳಶವಯ್ಯಾ" ಎಂದು ದೇಹವನ್ನೇ ದೇವಾಲಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು

ದೇವಾಲಯದ ಮೂಲ ತಾತ್ವಿಕದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕಾಯಿತು. 'ಜೀವಾತ್ಮನೇ ಪಶು, ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಪತಿ, ಸಂಸಾರವೇ ಪಾಶ' ಎಂಬ ಪ್ರಾಚೀನ ಶೈವಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವು ಬಸವಣ್ಣನವರ ಅನೇಕ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ:

ಕೆಸರಲ್ಲಿ ಬದ್ಧ ಪಶುವಿನಂತಾನು
 ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಬಾಯ ಬಡುತ್ತಿದ್ದೇನಯ್ಯಾ
 ಆಯ್ಯಾ! ಆರಯ್ಯರಿಲ್ಲ - ಅಕಟಕಟಾ!
 ಪಶುವೆಂದೆನ್ನ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ
 ಕೊಂಬ ಹಿಡಿದು ಎತ್ತುವನ್ನಕ್ಕ!

ಬಡಪಶು ಪಂಕದಲ್ಲಿ ಬದೊಡೆ ಕಾಲ ಬಡಿವುದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯುಂಟೆ?
 ಶಿವ ಶಿವಾ! ಹೋದಹೆ ಹೋದಹೆನಯ್ಯಾ
 ನಿಮ್ಮ ಮನದತ್ತಲೆನ್ನ ತೆಗೆಯಯ್ಯಾ
 ಪಶುವಾನು, ಪಶುಪತಿ ನೀನು
 ತುಡುಗೇಯೆಂದು ಎನ್ನ ಹಿಡಿದು ಬಡಿಯದ ಮುನ್ನ
 ಒಡೆಯ ನಿಮ್ಮ ಬಯ್ಯದಂತೆ ಮಾಡು ಕೂಡಲಸಂಗಮ ದೇವಾ!

ಕೊನೆಯ ಸಾಲುಗಳಂತೂ ತುಂಬಾ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿವೆ. 'ತುಡುಗಣಿ' ಎಂದರೆ 'ಕಳ್ಳದನ'. ಹಸಿರುಹುಲ್ಲು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೆಂದು ಕಳ್ಳದನ ಬೇರೆಯವರ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಮೇಯಲು ಹೋದರೆ ಆ ಹೊಲದ ಮಾಲೀಕ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಾನೆಯೇ? 'ಯಾವನೋ ಮನೆಮುರುಕ, ನನ್ನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಮೇಯಲು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ದೂರದಿಂದಲೇ ಆ ದನಗಳ ಮಾಲೀಕನನ್ನು ಭೈಯುತ್ತಾ ಕೈಯಲ್ಲಿ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗೇನೆ ಪಶುವಾದ ನಾನು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು ನಿಶ್ಚಿತ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ 'ಪಶುಪತಿ'ಯಾದ ನೀನು ನನ್ನ ತಪ್ಪಿನ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಟ್ಟಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದಕಾರಣ ಅಂತಹ ಕೆಟ್ಟಹೆಸರನ್ನು ದೇವರೇ ನೀನು ಪಡೆಯಬಾರದೆಂದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಸರಿದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಿನ್ನ ಮೇಲಿದೆ ಎಂದು ದೇವರನ್ನು 'ಎಚ್ಚರಿಸುವ' ಬಸವಣ್ಣನವರ ಈ ಮಾತುಗಳು ತುಂಬಾ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತು ಬಸವಣ್ಣನವರು ಆಡಿದ ಈ ಮಾತುಗಳು 'ಚಿಕ್' ಆಟದಲ್ಲಿ ನುರಿತ ಆಟಗಾರನು ಎದುರಾಳಿಗೆ 'ಚಿಕ್ಮೇಟ್' ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿದಂತಿವೆ! ದೇವರಿಗೆ ಭಕ್ತನು ಸರಿದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬೇರೆ ಮಾರ್ಗವೇ ಇಲ್ಲ.

ಮೃತರ ಸಮಾಧಿಯ ಮೇಲೆ ಲಿಂಗವನ್ನಾಗಲೀ, ನಂದಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನಾಗಲೀ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಈ ತಾತ್ವಿಕ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿಯೇ. ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ವರೂಪವಾದ ಲಿಂಗದೊಳಗೆ ಐಕ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ನಂದಿಯಂತೆ ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವನಪದತಲದಲ್ಲಿದ್ದು ಶಿವಸಾಯುಜ್ಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ನಿತ್ಯನಿರತಿಶಯವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತದೆಯೆಂಬ ಜೀವನಾದರ್ಶದ ಸಂಕೇತವೇ ಇದಾಗಿದೆ. ಮೃತವ್ಯಕ್ತಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೇ ಏಕೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಸಮಾಧಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಯಜಮಾನರೊಬ್ಬರು ನೀಡಿದ ಉತ್ತರ: "ಶಿವನು ವಾಸವಾಗಿರುವ ಕೈಲಾಸ ಪರ್ವತವು (ಹಿಮಾಲಯ) ಇರುವುದು ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕಿಗೇ ಅಲ್ಲವೇ?"

11.3.2009

ಶ್ರೀ ತರಳಬಾಳು ಜಗದ್ಗುರು
 ಡಾ|| ಶಿವಮೂರ್ತಿ ಶಿವಾಚಾರ್ಯ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಗಳವರು
 ಸಿರಿಗೆರೆ

